

۱۳۹۷۸۵۵

قواعد عمومی تعهدات قراردادی

تألیف:
محمّد امین عاقلی نژاد

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه : عاقلی نژاد، محمد امین
 عنوان قراردادی : ایران، قوانین و احکام
 عنوان و نام پدیدآور : قواعد عمومی تعهدات قراردادی / محمدامین عاقلی نژاد.
 مشخصات نشر : تهران: مجده، ۱۳۹۴.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۵۸۳-۱
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه.
 موضوع : تعهدات (حقوق) -- ایران
 موضوع : حقوق مدنی -- ایران
 ده بندی کنگره : ۱۳۹۴ ق ۲/ع ۸۵۸/ KM
 رده بندی دیویی : ۳۴۶/۵۵۰۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۱۵۶۱۵۵

هرگونه تکثیر، کپی یا استفاده از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
 دفتر نشر را به دفتر مرکزی مجده گزارش فرمایید.

قواعد عمومی تعهدات قراردادی

تألیف: محمدامین عاقلی نژاد

انتشارات مجده

چاپ اول : ۱۳۹۵ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری و ۲ فروردین پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۰۳۳۰۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۵۸۳-۱

ISBN: 978-600-193-583-1

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم، تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷، تلفن: ۶۶۴۸۶۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید میرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

۱۳.....	پیشگفتار
۱۵.....	فصل اول: عقد و اقسام آن
۱۷.....	مقدمه
۱۷.....	۱-۱. مفهوم و جایگاه عقد در حقوق تعهدات
۱۷.....	۱-۱-۱. وقایع و اعمال حقوقی
۱۷.....	۱-۱-۱-۱. وقایع حقوقی
۱۸.....	۱-۱-۲. اعمال حقوقی
۱۸.....	۱-۱-۲-۱. ایفاء عقد
۱۸.....	۱-۱-۲-۱-۱. ایفاء
۲۲.....	۱-۲-۱. اقسام عقد از منظر فانی منی
۲۴.....	۱-۲-۱-۱. لازم و جایز
۳۶.....	۱-۲-۱-۲. خیار
۳۹.....	۱-۲-۱-۳. منجز و معلق
۴۶.....	۱-۲-۲. سایر اقسام عقد از منظر حقوقدانان
۴۶.....	۱-۲-۲-۱. عهدي و تمليكي
۴۷.....	۱-۲-۲-۲. معوض و غیرمعوض
۴۸.....	۱-۲-۲-۳. رضایی و تشریفاتی
۵۱.....	۱-۲-۲-۴. آزاد و تحمیلی
۵۲.....	۱-۲-۲-۵. محقق، احتمالی و شانسی
۵۴.....	۱-۲-۳. اقسام عقد از نظر اعتبار
۵۴.....	۱-۲-۳-۱. صحیح
۵۵.....	۱-۲-۳-۲. باطل
۵۵.....	۱-۲-۳-۳. غیر نافذ
۵۶.....	۱-۲-۳-۴. باطل نسبی
۵۸.....	۱-۲-۳-۵. غیر قابل استناد

۶۱.....	فصل دوم: شرایط اساسی صحت معاملات
۶۳.....	مقدمه
۶۴.....	۱-۲. قصد و رضای طرفین
۶۴.....	۱-۱-۲. مفهوم، ابراز و آثار قصد و رضا
۶۴.....	۱-۱-۱-۲. مفهوم قصد و رضا
۶۵.....	۲-۱-۱-۲. ابراز اراده
۶۸.....	۳-۱-۱-۲. اراده باطنی و ظاهری
۶۸.....	۲-۱-۲. ایجاب و قبول
۶۹.....	۱-۲-۱-۱. ایجاب و مفاهیم مشابه
۷۳.....	۲-۲-۲. موجبات سقوط ایجاب
۷۷.....	۳-۲-۱-۱. تقدم ایجاب بر قبولی
۷۸.....	۴-۱-۲. قایل مشروط و غیرمنطبق
۷۹.....	۱-۲-۲. ایجاب و قبول از طریق فعل
۸۱.....	۶-۲-۱-۲. رضای و محاکم تشکیل عقد
۸۸.....	۳-۱-۲. نمایندگی در معاملات
۸۸.....	۱-۳-۱-۳. انواع نمایندگی
۸۹.....	۲-۳-۱-۳. معامله با خود در سطح نموده
۹۳.....	۳-۳-۱-۳. اصل اصالت در معاملات
۹۴.....	۴-۳-۱-۳. تعهد به نفع ثالث
۹۶.....	۴-۱-۲. عیوب اراده
۹۶.....	۱-۴-۱-۲. اشتباه
۱۰۵.....	۲-۴-۱-۲. اکراه
۱۱۲.....	۳-۴-۱-۲. اجبار
۱۱۳.....	۴-۴-۱-۲. اضطرار
۱۱۶.....	۲-۲. اهلیت طرفین
۱۱۶.....	۱-۲-۲. مفهوم اهلیت
۱۱۶.....	۲-۲-۲. انواع اهلیت
۱۱۸.....	۳-۲-۲. ملاک بلوغ، عقل و رشد
۱۲۰.....	۴-۲-۲. اهلیت معاملاتی مجبورین
۱۲۰.....	۱-۴-۲-۲. صغیر
۱۲۴.....	۲-۴-۲-۲. سفیه
۱۲۷.....	۳-۴-۲-۲. مجنون

۱۲۹.....	۳-۲. معین بودن موضوع معامله.....
۱۲۹.....	۱-۳-۲. شرایط مال موضوع معامله.....
۱۳۰.....	۱-۱-۳-۲. مالیت داشتن.....
۱۳۱.....	۲-۱-۳-۲. موجود بودن.....
۱۳۳.....	۳-۱-۳-۲. قابل انتقال بودن.....
۱۳۴.....	۴-۱-۳-۲. مقدور التسليم بودن.....
۱۳۷.....	۵-۱-۳-۲. معلوم بودن.....
۱۳۸.....	۶-۱-۳-۲. معین بودن.....
۱۳۹.....	۲-۳-۲. شرایط فعل موضوع معامله.....
۱۳۹.....	۱-۲-۳-۲. مالیت داشتن فعل.....
۱۴۰.....	۲-۲-۳-۲. مشروع بودن.....
۱۴۰.....	۲-۳-۲. ملوئ بودن.....
۱۴۰.....	۴-۱-۳-۲. معین بودن.....
۱۴۱.....	۵-۲-۳-۲. مقدور بودن.....
۱۴۲.....	۴-۲. مشروعیت جهت معامله.....
۱۴۲.....	۱-۴-۲. مفهوم و آثار جهت معامله مشروعیت آن.....
۱۴۳.....	۲-۴-۲. مفاهیم مشابه.....
۱۴۴.....	۱-۲-۴-۲. تفاوت شرط نامشروع با شرط متضمن جهت نامشروع عقد.....
۱۴۴.....	۲-۲-۴-۲. تفاوت نامشروع بودن موضوع معامله با جهت نامشروع.....
۱۴۵.....	۳-۴-۲. معامله به قصد فرار از دین.....
۱۴۹.....	فصل سوم: آثار قراردادهای.....
۱۵۱.....	مقدمه.....
۱۵۱.....	۱-۳. آثار عقد نسبت به طرفین.....
۱۵۱.....	۱-۱-۳. اصل صحت، لزوم و التزام قراردادهای.....
۱۵۲.....	۱-۱-۱-۳. اصل صحت.....
۱۵۴.....	۲-۱-۱-۳. اصل لزوم قراردادهای.....
۱۵۴.....	۳-۱-۱-۳. اصل التزام قراردادهای.....
۱۵۵.....	۲-۱-۳. موجبات التزام قراردادی.....
۱۵۵.....	۱-۲-۱-۳. قانون آمره.....
۱۵۵.....	۲-۲-۱-۳. مفاد قرارداد.....
۱۵۷.....	۳-۲-۱-۳. عرف.....
۱۶۰.....	۴-۲-۱-۳. قانون تکمیلی.....

- ۱۶۲..... ۲-۳. آثار عقد نسبت به ثالث
- ۱۶۲..... ۱-۲-۳. مصادیق ثالث
- ۱۶۲..... ۲-۲-۳. قائم مقامی
- ۱۶۳..... ۱-۲-۲-۳. قائم مقام عام
- ۱۶۴..... ۲-۲-۲-۳. قائم مقام خاص
- ۱۶۵..... ۳-۲-۳. اصل نسبی بودن و قابل استناد بودن قراردادها
- ۱۶۵..... ۱-۳-۲-۳. اصل نسبی بودن قراردادها
- ۱۶۶..... ۲-۳-۲-۳. اصل قابل استناد بودن قراردادها
- ۱۶۷..... ۳-۳. تعهد به نفع ثالث
- ۱۶۷..... ۳-۳. مفهوم تعهد به نفع ثالث
- ۱۶۸..... ۲-۳-۳. آثار تعهد به نفع ثالث
- ۱۶۸..... ۲-۳-۳. ۱. بین تعهد و ثالث
- ۱۶۹..... ۲-۲-۳-۳. بین ثالث و تعهدله
- ۱۷۰..... ۳-۲-۳-۳. بین تعهد و متعهدله
- ۱۷۰..... ۳-۳-۳. تملیک به نفع ثالث
- ۱۷۱..... ۴-۳-۳. سرنوشت تعهد به نفع ثالث
- ۱۷۱..... ۱-۴-۳-۳. رد تعهد به نفع ثالث
- ۱۷۱..... ۲-۴-۳-۳. اقاله عقد اصلی
- ۱۷۲..... ۳-۴-۳-۳. بطلان، انفساخ و فسخ عقد اصلی
- ۱۷۳..... ۴-۴-۳-۳. فوت هریک از طرفین یا ثالث
- ۱۷۵..... ۴-۳. عقد فضولی
- ۱۷۵..... ۱-۴-۳. مفهوم عقد فضولی
- ۱۷۵..... ۲-۴-۳. آثار عقد فضولی
- ۱۷۹..... ۳-۴-۳. ایقاع فضولی
- ۱۸۱..... ۴-۴-۳. شرایط تنفیذ و رد
- ۱۸۱..... ۱-۴-۴-۳. تنفیذ
- ۱۸۵..... ۲-۴-۴-۳. رد
- ۱۸۶..... ۵-۴-۳. مهلت تنفیذ و رد
- ۱۸۷..... ۶-۴-۳. معاملات متعدد بر مال فضولی
- ۱۸۹..... ۷-۴-۳. مسئولیت ایادی

فصل چهارم: مسئولیت قراردادی	۱۹۳
مقدمه	۱۹۵
۱-۴. شرایط ایجاد مسئولیت قراردادی	۱۹۵
۱-۴-۱. وجود قرارداد صحیح و نافذ	۱۹۵
۱-۴-۲. وجود تعهد صحیح و نافذ	۱۹۶
۱-۴-۳. سپری شدن موعد ایفای تعهد	۱۹۶
۱-۴-۱-۳. موعد ایفای تعهد در قرارداد تعیین شده است	۱۹۶
۱-۴-۲-۳. موعد ایفای تعهد در قرارداد تعیین نشده است	۱۹۸
۱-۴-۳-۳. تعیین موعد با متعهدله باشد	۱۹۸
۱-۴-۳-۴. تعیین موعد با متعهد باشد	۱۹۹
۱-۴-۴. عدم ایفای تعهد قراردادی توسط متعهد	۱۹۹
۱-۴-۴-۴. عدم ایفاء	۱۹۹
۱-۴-۲-۲. ضمانت اجراها	۲۰۰
۱-۴-۳-۴. نتیجه	۲۰۱
۱-۴-۴-۴. عوامل رافع تصحیر قراردادی	۲۰۲
۱-۴-۵-۴. ایفای جرمی و نقص	۲۰۵
۱-۴-۵-۵. ورود خسارت به متعهدله	۲۰۷
۱-۴-۵-۱. مفهوم و مصداق خسارت	۲۰۷
۱-۴-۵-۲. استثنائات لزوم اثبات ورود خسارت	۲۱۰
۲-۴. شرط تعیین میزان مسئولیت	۲۱۵
۲-۴-۱. شرط عدم مسئولیت	۲۱۵
۲-۴-۲. شرط مسئولیت مطلق	۲۱۵
۲-۴-۳. شرط تحدید مسئولیت	۲۱۶
فصل پنجم: شروط ضمن عقد	۲۱۷
مقدمه	۲۱۹
۱-۵. مفهوم و جایگاه شرط در عقد	۲۱۹
۲-۵. اقسام شروط و احکام آن ها	۲۲۰
۱-۲-۵. تصریح	۲۲۰
۱-۲-۵-۱. شرط مصرح	۲۲۰
۲-۲-۵-۱. شرط ضمنی	۲۲۰
۳-۲-۵-۱. شرط بنایی	۲۲۱

۲۲۱	۲-۲-۵. اقسام سه گانه شرط
۲۲۲	۱-۲-۲-۵. شرط صفت
۲۲۶	۲-۲-۲-۵. شرط فعل
۲۲۹	۳-۲-۲-۵. شرط نتیجه
۲۳۱	۳-۲-۵. اعتبار
۲۳۱	۱-۳-۲-۵. شروط صحیح
۲۳۱	۲-۳-۲-۵. شروط باطل
۲۳۸	۳-۵. اسقاط شروط
۲۳۹	۴-۵. اثر انحلال عقد بر شرط
۲۳۹	۱-۴-۱. شرط صفت
۲۳۹	۲-۲-۵. شرط فعل
۲۴۰	۱-۲-۴-۵. شرط فعل مادی
۲۴۰	۲-۲-۴-۵. شرط فعل توقیفی
۲۴۱	۳-۴-۵. شرط نتیجه
۲۴۲	فصل ششم: سقوط تعهدات
۲۴۵	مقدمه
۲۴۶	۱-۶. وفای به عهد
۲۴۶	۱-۱-۶. ایفاء کننده
۲۴۶	۱-۱-۱-۶. متعهد
۲۴۷	۲-۱-۱-۶. نماینده متعهد
۲۴۷	۳-۱-۱-۶. ضامن
۲۴۸	۴-۱-۱-۶. ثالث
۲۴۸	۲-۱-۶. دریافت کننده
۲۴۸	۱-۲-۱-۶. داین
۲۴۹	۲-۲-۱-۶. نماینده داین
۲۵۰	۳-۱-۶. موضوع تعهد
۲۵۰	۱-۳-۱-۶. تادیه مال یا انجام فعل
۲۵۰	۲-۳-۱-۶. سَمَت ایفاء کننده
۲۵۱	۳-۳-۱-۶. تطابق تادیه با موضوع تعهد
۲۵۲	۴-۱-۶. کیفیات ایفاء
۲۵۲	۱-۴-۱-۶. اثر پرداخت در اثبات دین
۲۵۳	۲-۴-۱-۶. هزینه ایفاء تعهد

۲۵۳	۶-۴-۳. اختلاف در ایفا یا عدم ایفای تعهد
۲۵۳	۶-۴-۴. مکان ایفای تعهد
۲۵۴	۶-۴-۵. زمان ایفای تعهد
۲۵۵	۶-۴-۶. انتساب ایفاء واحد به دیون متعدد
۲۵۶	۶-۴-۷. اثر پرداخت دین طبیعی
۲۵۷	۶-۲. اقاله
۲۵۷	۶-۲-۱. ماهیت اقاله
۲۵۸	۶-۲-۲. موضوع اقاله
۲۵۹	۶-۲-۳. آثار اقاله
۲۶۱	۶-۳. اجراء
۲۶۳	۶-۲. تنزیل
۲۶۳	۶-۴. مضمون و ماییت تهاتر
۲۶۴	۶-۴-۲. شرایط تهاتر
۲۶۴	۶-۴-۲-۱. کار برون
۲۶۴	۶-۴-۲-۲. اتحاد سبس
۲۶۵	۶-۴-۲-۳. اتحاد موجد ایفاء
۲۶۵	۶-۴-۲-۴. اتحاد مکان ایفاء
۲۶۵	۶-۴-۲-۵. متعلق حق غیر نبوس
۲۶۶	۶-۴-۲-۶. عدم تعلق دین به نفقه زندگی
۲۶۸	۶-۵. تبدیل تعهد
۲۶۸	۶-۵-۱. تبدیل موضوع تعهد
۲۶۸	۶-۵-۲. تبدیل منشاء تعهد
۲۶۹	۶-۵-۳. تبدیل مدیون
۲۶۹	۶-۵-۴. تبدیل داین
۲۷۰	۶-۵-۵. اهلیت طرفین و وثائق دین
۲۷۱	۶-۶. مالکیت ما فی الذمه

پیشگفتار

«حقوق تعهدات» به عنوان جوهره حقوق خصوصی، یکی از رشته‌های بسیار مهم و پرکاربرد حقوق است که حجم عظیمی از موضوعات حقوق مدنی را در خود جای می‌دهد. یکی از موضوعات عمده حقوق تعهدات را قرارداد و احکام مربوط به آن تشکیل می‌دهد. اهمیت قرارداد در حقوق تعهدات به اندازه‌ای است که نظام آموزشی، حقوق تعهدات را مترادف با حقوق قراردادها می‌شناسد.

کتاب حاضر را با عنوان «قواعد عمومی تعهدات قراردادی» سعی در تبیین وجوه بنیادین قراردادها در حقوق ایران و مقررات مربوط به آن دارد. در همین راستا، طی ۶ فصل، به بررسی مهم‌ترین قواعد تعهدات قراردادی خواهیم پرداخت: در فصل اول، با عنوان عقد و اقسام آن، به جایگاه عقد حقوق تعهدات و اقسام عقود می‌پردازیم. در فصل دوم، شرایط چهارگانه اساسی صحت معاملات در قانون مدنی را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهیم. در فصل سوم، آثار قرارداد با است به طرفین و اشخاص ثالث بررسی می‌شود. مبانی مسئولیت قراردادی، موضوع فصل چهارم را تشکیل می‌دهد؛ شروط ضمن عقد در فصل پنجم بحث و بررسی می‌شود و در نهایت در فصل ششم، موجبات و شرایط سقوط تعهدات را ذکر می‌کنیم.

امید است اثر حاضر گامی باشد در جهت تسهیل فرآیند آشنایی با حقوق تعهدات قراردادی برای دانشجویان رشته حقوق که جوایای مجموعه‌ای کتب با بیانی روان و مثال‌های متعدد هستند. طبعاً رسالت این اثر، مورد اشاره قرار دادن مبانی حقوق تعهدات قراردادی بوده و هریک از جزیی‌ترین مباحث این کتاب، خود، موضوع کتب و مقالات بیشماری است و از این رو مراجعه دانشجویان و محققان به ویژه در مقاطع تحصیلات تکمیلی به منابع مربوطه در باب هر یک از شاخه‌ها و موضوعات فرعی بلااجتناب است.

ضمن تشکر از دست‌اندرکاران انتشارات پرافتخار مجد، به ویژه مدیریت محترم جناب آقای دکتر سید عباس حسینی نیک، باکمال میل پذیرای نظرات خوانندگان گرامی هستیم.

محمد امین عاقلی نژاد

زمستان ۱۳۹۴